

מנהג בקר - פירוש אלמנה במצוקה ח"א 55

רבי עזריאל הורביץ מלובלין התבלט מנעוריו כבקי וקריף בש"ס ובפוסקים, והבריות כינוהו בְּהַעֲרָצָה: "בעל ראש הפרזל". משנת 1806 ועד סוף ימיו (1818) התגורר בלובלין, שהיתה עיר של למדנים וגדולי תורה. באותו זמן נהו רבים מיהודי לובלין והסכיבה אחרי תנועת החסידות, בהשפעת ה"חווה" (רבי יעקב יצחק הורביץ) שִׁקְבַע את חֲצֵרוֹ בלובלין ונחשב בְּיָמָיו לגדול האדמו"רים בפולין. אולם רבי עזריאל לא נתפס לתורת החסידות, ואף ביקר קשות את דרכי החסידים, המצמצמים בלימוד תורה ומאריכים בסעודה ואינם מתנזרים מן הטיפה המרה.

פעם נפגש רבי עזריאל עם ה"חווה" ואמר לו בנימה של מוכיח בשער: מֵאָז וּמְעוֹלָם אנו מגנים מי שנוקה אחרי יין ושקר; וכשרואים יהודי שיפור, מתרחקים ממנו כדי לא להיפשל במנהגו הקלוקל. מדוע אפוא מרבים החסידים שלכם לשתות יין וכל מיני יי"ש, והם נחשבים כבעלי מדרגה הדבקים בתורה ובמצוות?
התבונן ה"חווה" בשואל הלמדן והשיב לו תשובה למדנית: בפרשת "נשוא" שואל רש"י הקדוש, על-פי חז"ל (ראש מסכת סוטה): למה נסמכה פרשת נזיר (במדבר ו') לפרשת סוטה (במדבר ה')? לומר לך, שכל הרואה סוטה בקלקולה, נזיר (=יפריש, ירחיק) עצמו מן היין. נמצאנו למדים מכאן, ששתיית יין היא מידה מגונה וראוי לנו לרחק הימנה. והנה על הכתוב בפרשת נזיר: "וְכִפֹּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ" (ו'), י"א) מביא רש"י מאמרו של רבי אלעזר הקפר (נדרים י', ע"א), שהנזיר חטא שציער עצמו מן היין. משמע מכאן, שהינורות מן היין היא בבחינת חטא הטעון כפרה. כלום ייתכן לומר, ששני המאמרים האלה ברש"י סותרים זה את זה?
ה"חווה" הפסיק לרגע את שטף דבריו ואחר-כך אמר: לְאֲמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר, אֵין שְׁתִיית יין דבר רע ופסול, שהרי נאמר: "וַיֵּין יִשְׁמַח לִבְבִּי אֲנֹשׁ" (תהילים ק"ד, ט"ו). אולם אדם שהוא רע מטבעו — מִזִּיק לוֹ הַיַּיִן, ועליו נאמר: "כֹּל הַרְוָא סוֹטָה בְּקַלְקוּלָהּ, נִזִּיר עֲצָמוֹ מִן הַיַּיִן".
חזר רבי עזריאל ושאל את ה"חווה": הרי במאמר זה שברש"י לא מדובר באדם רע, אלא ברואה סוטה בקלקולה?
הן הן הדברים! — קרא ה"חווה" בקול נמרץ. מי שנודמן לו לראות מַעֲשֵׂה רַע, סִימָן שֶׁהוּא עֲצָמוֹ רַע וּמְקוֹלְקָל...

הרב פין - ספורי חסידים ח"א 480

בעיר לובלין היה איש אחד, שהיה נוהג בכל ערב שבת לקנות מסרקות והיה הולך לבית-המרחץ ומחלק אותם לכל מי שהוצרך למסרק. כשסיפרו הדברים להרבי מלובלין ("החווה") הפליא מאד בגודל מעלת מצות גמילות-חסד זו של האיש. כשהגיעו הדברים לתרב מרא דאתרא של לובלין, הגאון ר' עזריאל, שהיה נקרא בשם "ראש הכרזל", על שם כוהן הגדול בתורה, והוא היה מסתנגדי הרבי והחסידות, אמר: — נעלמה מהרבי גמרא מפורשת: "כשעה שנכנסם דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה" וכי (פנחות, מ"ג, ע"ב). ואם נדברי הרבי שזוהי מצוה רבת, הרי דוד יכול דוד אף הוא לקנות מסרקות ולחלקם שם בין המתרחצים. כשספרו את דברי הגאון להרבי, אמר: — נעלמה מהרבי משנה מפורשת: "ואין רואין אותו — את המלך — כשהוא מסתפר ולא כשהוא ערום, ולא כשהוא בבית המרחץ, שנאמר: שום תשים עליך מלך, שתהא אימתו עליך" (סנהדרין, פ"ב מ"ה). הרי, שדוד לא היה יכול לעשות מצוה זו.